

*dr Ljeposava ILIJIĆ, naučni saradnik
Institut za kriminološka i sociološka istraživanja*

Prikaz knjige

DRUGA ŠANSA: RAD OSUĐENIKA SA PSIMA U KPZ SREMSKA MITROVICA

Ana Batrićević (2019) *Druga šansa: rad osuđenika sa psima u KPZ Sremska Mitrovica*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja, 185 str.

U monografskoj publikaciji pod nazivom *Druga šansa: rad osuđenika sa psima u KPZ Sremska Mitrovica*, autorke dr Ane Batrićević, višeg naučnog saradnika Instituta za kriminološka i sociološka istraživanja, na jedinstven način prikazan je jedan inovativan program rada osuđenika sa psima u Kazneno-popravnog zavodu Sremska Mitrovica. Navedeni program, koji podrazumeva angažovanje osuđenika oko pasa koji su smešteni u zatvorskom azilu, ne samo da predstavlja novinu u domaćoj praksi izvršenja krivičnih sankcija, već i empirijski dokaz da savremene korektivno-penološke tendencije nalaze primenu u tretmanu osuđenika na našim prostorima. Navedena monografija koju su recenzirali prof. dr Vladan Joldžić, naučni savetnik Instituta za kriminološka i sociološka istraživanja, prof. dr Dragan Jovašević, redovni profesor Pravnog fakulteta Univerziteta u Nišu i dr Jovan Ćirić, naučni savetnik i sudija Ustavnog suda, predstavlja delo koje ima značaj za širu naučnu i stručnu zajednicu, kako zbog njegove sadržine, i sistematskog prikaza ideje resocijalizacije osuđenika uz pomoć životinja i vrsta intervencija baziranih na interakciji između ljudi i životinja, tako i zbog jednostavnog i jedinstvenog stila kojim je napisana.

U prvom delu navedene monografije, autorka nam daje kratak osvrt na istorijski razvoj ideje uključivanja životinja u različite oblike tretmana koji su namenjeni licima u totalnim ustanovama. Savremena iskustava u resocijalizaciji,

koja su bazirana na programima u kojima su uključene životinje, prikazana su kroz primere aktuelnih programa koji se sprovode u radu sa maloletnim i punoletnim izvršiocima krivičnih dela u svetu. Pozitivni efekti ove vrste programa su višestruki. Pre svega, prisustvo životinja doprinosi ublažavanju formalne institucionalne atmosfere, razvija prijatno okruženje i doprinosi razvijanju pozitivnih odnosa, kako prema drugim osuđenima, tako i prema životinjama. Kako autorka navodi, ove vrste programa pružaju osuđenima i „osećaj slobode, uprkos činjenici da su lišeni slobode“.

Drugo poglavlje monografije posvećeno je pravnom okviru za realizaciju programa rada osuđenih lica sa životinjama u Republici Srbiji. U ovom delu, autorka ističe da programi rada sa osuđenima doprinose ostvarivanju svrhe kažnjavanja. Osnovni smisao izvršenja kazne zatvora, u okviru opšte svrhe krivičnih sankcija je da se osuđena lica uspešno reintegrišu u društvenu zajednicu. Kao jedna od osnovnih prepreka koja otežava proces uspešne resocijalizacije i socijalne reintegracije su i deprivacije, koje se javljaju kao neminovne posledice formalnog institucionalnog režima i uslova života. Međutim, primena programa koji obuhvataju rad sa životinjama ne samo da je opravdana, već je i poželjna, kako zbog ostvarivanja svrhe kažnjavanja, tako i zbog njihovog pozitivnog delovanja na ublažavanje zatvorskih deprivacija, postizanje pozitivnih promena u ponašanju i disciplini osuđenika. Autorka ističe i širi društveni značaj koji primena takvih programa može imati i u vidu doprinosa zbrinjavanju i udomljavanju napuštenih pasa i unapređenja dobrobiti životinja. Pružanje adekvatnog smeštaja, nege, i zdravstvene zaštite uz istovremeni rad na socijalizaciji ovih životinja, povećavaju se njihove šanse za sticanjem novog doma, što doprinosi i smanjenju populacije napuštenih životinja. Konačno, na taj način se promovise ideja udomljavanja nevlasničkih pasa, ali i jača društvena svest o važnosti odgovornog i humanog odnosa i postupanja prema životinjama. U pogledu ponašanja osuđenika, benefiti od učestvovanja u programu su višestruki, a ogledaju se i kroz poboljšanje međuljudskih odnosa, unapređenju psihičkog zdravlja, izgradnji i razvoju empatije prema drugim živim bićima, jačanju osećanja odgovornosti i svrsishodnosti.

Posebna vrednost monografije leži i u poglavlju u kojem autorka opisuje konkretan program rada osuđenika sa psima, koji se od sredine 2017. godine sprovodi u KPZ Sremska Mitrovica, i predstavljanju rezultata terenskog istraživanja koje je sprovela prethodne godine u pomenutom zatvoru. Osim ostvarivanja uvida u sadržinu i način sprovođenja programa, u kojem se osuđenici staraju o psima iz zatvorskog azila, neguju ih, dresiraju, te na taj način osuđeni stiču kvalifikacije sa kojima taj posao mogu obavljati i nakon izlaska iz zatvora, autentičan pečat autorka je formirala i kroz iskreno prenošenje impresija o programu od strane

samih učesnika. Istraživanjem je autorka utvrdila da su, osim staranja o psima, i razvoja empatije, osuđenici vremenom razvili i želju da se program proširi, kako bi njegove pozitivne efekte iskusili i drugi. Impresije i osećanja u vezi programa u kojem je aktivno učestvovao, jedan od osuđenika iskazao je rečima:

(...) Program je pozitivan. Ovakve stvari treba pogotovo ovde češće raditi, da se ljudi prijavljuju i da učestvuju u tome, jer je stvarno pozitivno i za ljude i za sve. Za izdržavanje kazne, i za čoveka i za pse (...).

Na kraju monografije, autorka podvlači značaj organizovanja „Dana otvorenih vrata“ koji ima za cilj uspostavljanje narušenih veza između osuđenika i društvene zajednice, ublažavanje predrasuda o osuđenima koje je prisutno u društvenoj zajednici, kao i promovisanje odgovornog vlasništva i udomljavanje napuštenih životinja.

Od metaforičnog naslova, do zaključka, monografija nameće čitaocu potrebu za dubljim preispitivanjem odnosa koje društvo ima i prema čoveku koji je prekršio zakonske norme, i prema životinjama, te navodina zaključak da se jednostavim, ali dobro osmišljenim programima u zatvorskoj sredini, može postići mnogo na samo na nivou individualnog, već i na planu društvene odgovornosti i brige o onima kojima je druga šansa neophodna.

Osim navedenog, ovu monografiju posebnom čini i niz fotografija koje su u nju uključene, a koje je autor izradio tokom svojih terenskih istraživanja u KPZ Sremska Mitrovica. Na fotografiji su prikazani najinteresantniji trenuci rada osuđenika sa psima u ovoj ustanovi, a one imaju za cilj kako da čitaocima približe samu sadržinu programa, tako i da im vizuelno dočaraju pozitivne efekte interakcije između ljudi i životinja. Neke od fotografija uključenih u ovu monografiju bile su prikazane na izložbi u galeriji Bartselona u Beogradu u oktobru 2018. godine, što je od posebnog značaja za promovisanje dobrih strana programa koji je u njoj opisan ne samo naučnoj već i široj javnosti.

Monografska publikacija *Druga šansa* predstavlja naučno istraživačko delo od izuzetne važnosti, ne samo zbog pozitivnog prikaza uspešnog programa, dobre strukturne postavke i istraživačkog segmenta, već i zbog širokog kruga stručnih radnika kojima može biti od značaja za organizaciju rada u sferi izvršenja krivičnih sankcija.